

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' מורשת
הפיקוח על הוראת המקרא בחינוך הממלכתי

אוגוסט 2018

אב תשע"ח

לכבוד,
מנהלי בתי הספר,
מרכזי המקצוע והמורים לתנ"ך
בחינוך הממלכתי,

חוזר מפמ"ר תנ"ך בחינוך הממלכתי תשע"ט/1

"וְרוּחַ נְכוֹן חֲדָשׁ בְּקִרְבִּי... " (תהילים נא', יב')

מנהלים, מרכזים ומורים יקרים שלום רב,

חוזר זה עומד בסימן "רוח חדשה את בוקר חייהם הרנינה..." (לבדי, ביאליק), אותה נחוה בשנה הקרובה והבאות אחריה.

ארבעה כיווני רוח חדשה, יתפסו את מקומם בתחום הדעת. המיקוד בהם נעשה בעקבות סקר אשר נעשה בקרב מורים ותלמידים כאחד. הנושאים שנבחרו עוסקים בתכנית הלימודים, בפיתוח המקצועי, בהכשרת המורים, ובעידוד העיסוק בתחום הדעת תנ"ך בבתי הספר. כיוונים אלה, שזורים וקשורים בעבודות האחד בשני, מבלי יכולת לנתק ביניהם. אלה יחדיו, נועדו להציב את המורה לתנ"ך ותחום הדעת במרכז העשייה בבית הספר.

ראשי המשרד, הקצו תקציבים רבים לתחום הדעת בכלל ולמורה בפרט. התפיסה היא שהמורה מהווה נכס חשוב ביותר. השקעה בו ובתנאים סביבו, יאפשרו לו להביא לידי ביטוי את העשייה במיטבה, למענו, למען תלמידיו ולמען תחום הדעת.

הדרך עדיין ארוכה, ואנו ניצבים רק בפתחה. ידינו מלאות ונכוננו לנו עוד עשייה מרובה ואתגרים נוספים. השותפות ושיתוף הפעולה של כולנו, נדרשים והכרחיים להצלחה ולקידום המטרות והיעדים שהצבנו לעצמנו. זה בכוחנו ובידינו, המורים.

חוזר זה עוסק בנושאים הבאים :

1. **תכנית הלימודים תשע"ט**
2. **לימוד התנ"ך מתוך ספר תנ"ך**
3. **אתר תנ"ך ממלכתי החדש**
4. **הכשרת מורים**
 - א. מורים מנחים
 - ב. הכשרת מורים במוסדות להשכלה גבוהה
5. **פיתוח מקצועי**
 - א. המתווה החדש של הפיתוח המקצועי
 - ב. השתלמויות במסגרת "איחוד מול ייחוד"
 - ג. השתלמויות מרוכזות בבית יציב
 - ד. חובת ההשתתפות בפיתוח המקצועי
 - ה. ימי עיון תשע"ט
 - ה.1 כנס הקיץ תשע"ח
 - ה.2 ימי עיון במחוזות
6. **החינוך היסודי**
 - א. תכנית הלימודים והחלטה בשנת הלימודים תשע"ט
 - ב. לימוד מתוך ספר התנ"ך
 - ג. תכנית הלימודים בכיתה א'
 - ד. קבלת ספר בראשית בכיתה א'
7. **החינוך העל יסודי**
 - א. חטיבת הביניים
 - א.1 תכנית הלימודים והחלטה בשנת הלימודים תשע"ט
 - א.2 הערכה חלופית 30%
 - ב. חטיבה עליונה
 - ב.1 תכנית הלימודים והחלטה בשנת הלימודים תשע"ט
 - ב.2 הערכה חלופית 30%
 - ב.3 העל"ה- הערכה על הערכה
8. **בחינות הבגרות בשנת הלימודים תשע"ט**
 - א. מבנה בחינת הבגרות בהיקף 2 יחידות לימוד שאלון 70% לנבחנים אינטרניים
 - ב. בחינת הבגרות בהיקף 2 יחידות לימוד שאלון 70% - שאלון מותאם
 - ג. בחינת בגרות מתוקשבת בהיקף 2 יחידות לימוד שאלון 70% לתלמידים בעלי התאמות לימודיות
 - ד. בחינות בעל פה
 - ה. בחינת הבגרות בהיקף 2 יחידות לימוד לעולים חדשים
 - ו. תכנית ההיבחנות 30 - 70 לתלמידים ליקויי שמיעה

- ז. החממה הפדגוגית
- 1ז. בחינת בגרות מתוקשבת עתירת מדיה 2 יחידות לימוד
 - 2ז. קורס ממיר בגרות
 - 3ז. תכניות תמ"ר וחלוצי הערכה
 - 4ז. הטמעת פריטים מקדמי חשיבה ועמ"ר בבחינות החיצוניות
 - 5ז. הקצאת שעות להעמקת לימודי התנ"ך
 - 6ז. יוזמות חינוכיות ללימודי התנ"ך
- ח. בחינות הבגרות ביחידות המורחבות על פי תכנית 30-70
- ט. מועדי הבחינות ומספרי השאלונים על פי תכניות הלימודים
9. **נבחני משנה ואקסטרנים**
- א. בחינות הבגרות בהיקף 2 יחידות לימוד לנבחני משנה ואקסטרנים
 - ב. בחינות הבגרות בהיקף 2 יחידות לימוד לנבחני משנה ואקסטרנים עולים
 - ג. בחינות הבגרות ביחידות המורחבות לנבחני משנה ואקסטרנים
 - ד. מועדי הבחינות לנבחני משנה ואקסטרנים
10. **תכניות ללמידה והעשרה בתנ"ך**
- א. מוזיאון ארצות המקרא
 - ב. ארכיאולוגיה ותנ"ך
 - ג. מסעות וטיולים
 - ד. "תורה נביאים... וכותבים!"
 - ה. חידון התנ"ך
11. **התמונה הישראלית**
12. **מערך צוות ההדרכה בתנ"ך**

1. תכנית הלימודים תשע"ט

סקר רחב אשר נעשה בקרב מורים בחינוך היסודי ובחינוך העל יסודי, העלה את הצורך בחשיבה ובתכנון תכנית לימודים. מסקנות הסקר בקרב המורים מהשטח, הובאו בפני וועדת המקצוע. באישורה ובחסותה, החלה הוועדה המקצועית את עבודתה. התכנית עברה תהפוכות ושינויים, בהתאם להערות והארות מהגורמים המקצועיים ומורי התנ"ך, עד לגיבושה ואישורה לאחרונה.

תכנית הלימודים תשע"ט יצאה אל הדרך בתום עבודה ארוכה ואינטנסיבית. מסקנות הוועדה היו שיש לבחון את התכנית בראיה כוללת, לאורך כל שנות הלימוד, יחד עם שימת דגש על הקריאה בתנ"ך, ידיעת המסופר בו על תכניו וערכיו והפקת משמעות ורלוונטיות לחיי התלמידים.

החלת תכנית הלימודים תשע"ט תהא כבר בשנת הלימודים תשע"ט. התכנית תחול על כל שלבי החינוך היסודי והחינוך העל יסודי, מכיתות א' ועד י' ללא יוצא מן הכלל.

החלת התכנית בשלבי החינוך השונים, על הרציונל, העקרונות בה ותכניה, מחייבת את צוות מורי התנ"ך, להיערכות בדרכי הוראה ולמידה בהתאם.

תיק תכניות לימודים לעובדי הוראה -

תיק תכניות לימודים לעובדי הוראה הוא כלי מקוון חשוב ומשמעותי ללמידה. התיק מציג את כלל תכניות הלימודים בכל תחומי הדעת, בכל שכבות הגיל ובכל המגזרים. הוא מאפשר לתכנן את התהליך הלימודי והחינוכי ביעילות מרבית תוך יצירת קשרים בין ידע מיומנויות וערכים.

תיק תכניות לימודים כולל את:

1. הידע הנדרש על פי תכנית הלימודים

2. המיומנויות המרכזיות בתחום הדעת (קוגניטיביות, תוך אישיות ובין אישיות)

3. הערכים המרכזיים בתחום הדעת

בנוסף, התיק כולל מגוון חומרי למידה, יחידות הוראה, סרטונים וכלי הערכה ומעודד ליזום, ליצור ולגוון את אופני הלימידה תוך שימוש בכלים עכשוויים ברוח הלמידה המשמעותית.

התיק מהווה חלק ממהלך אסטרטגי לאומי רחב היקף, אשר נועד להתאים את הלמידה לאתגרי המאה

ה-21.

2. לימוד התנ"ך מתוך ספר תנ"ך

בשלבי החינוך השונים, חוברות ומיני ספרים תפסו מקומם, ודחקו את הטקסט המקראי על כל מרכיביו ממוקד ההוראה והלמידה, ואת מקומו של המורה כמחולל הוראה ולמידה משמעותית.

משנת הלימודים תשע"ט, ההוראה והלמידה תיעשה אך ורק מספר התנ"ך. הנחיה זו תחול על כל שלבי החינוך, מהחינוך היסודי וכלה בחינוך העל יסודי.

כל דרישה או המלצה לרכוש חוברות /ספרים בחינוך היסודי והחינוך העל יסודי, תהיה בניגוד לחוזר מנכ"ל, האוסר כל שימוש בספרים שאינם מאושרים על ידי משרד החינוך.

הנחיה זו נעשית בעקבות מחקרים המראים שחשיפתו של התלמיד, בשלב מוקדם בתהליך הלימוד, לטקסט המקראי על צורתו, לשונו וביטוייו, מסייעת בידיו, להתמודד עמו ולא לחוש כלפיו זרות.

בחינוך היסודי, כבר מכיתה ב', התלמיד ילמד וייחשף לטקסט המקראי מתוך ספר בראשית [במהדורה מיוחדת שיצאה לאור](#). בכיתה ד', תמשיך ההנחיה הקיימת מקדמת דנא, לימוד מתוך ספר תנ"ך מלא. בשנת הלימודים תשע"ט בלבד, בכיתות ב' ו' ג', יותר השימוש בספר/חוברת בראשית, אשר היה בשימוש עד כה במקביל לשימוש במהדורה המיוחדת לספר זה בכיתות אלה. בשנת הלימודים תש"פ, בכיתות ב' ו' ג' הלימוד יהיה אך ורק מספר תנ"ך במהדורה המיוחדת לספר בראשית.

לצד החלפת השימוש בחוברות ומיני הספרים, יעמוד לצד המורים בחינוך היסודי ובחינוך העל יסודי, [האתר החדש](#) לחומרי הוראה ולמידה, אשר ישמש בידם בתהליכי ההוראה והלמידה בכיתה.

3. אתר תנ"ך ממלכתי החדש

[אתר](#) תנ"ך ממלכתי החדש לחומרי הוראה ולמידה בהרצה עלה לאוויר. באתר תוכלו למצוא מידע מההיבט המנהלתי והפדגוגי כאחד, הקשורים לתחום הדעת. בצד ההיבטים המנהליים, יעמדו לרשות צוותי ההוראה, חומרי הוראה ולמידה לכל חטיבות הגיל, מהחינוך היסודי ועד לחינוך העל יסודי, על פי תכנית הלימודים תשע"ט. אלה, תואמים את רציונל ועקרונות תכנית הלימודים, ברוח הלמידה המשמעותית. משרד החינוך השקיע משאבים רבים מאד בהקמתו, לרווחת המורים ולסיוע בכל ההיבטים הפדגוגיים והדידקטיים, הנדרשים בתחום הדעת.

מחצית מחומרי ההוראה והלמידה, לכל שכבות הגיל, יעמדו לרשות צוותי ההוראה עוד לפני תחילת שנת הלימודים תשע"ט. אלה ישמשו לעזר, ויסייעו להיערכות בתהליכי ההוראה והלמידה בתחום הדעת. שאר חומרי הלמידה וההוראה, יעלו לאתר עד למחצית שנת הלימודים תשע"ט.

בפיתוח המקצועי, נעסוק בין היתר, בדרכי התאמה מיטבית של ההיצע באתר למורה ולתלמיד, לתהליכי ההוראה והלמידה בכיתה.

4. הכשרת המורים

א. מורים מנחים מובילים

בימים אלה יוצא לדרך מיזם לאומי לקידום מעמד התנ"ך במערכת החינוך ובחברה הישראלית. המיזם, באמצעות צוותי התנ"ך בבית הספר, יעסוק ביצירת שפה פדגוגית משותפת, ובקידום תהליכי הוראה ולמידה, בתחום הדעת. לצורך כך נבחרה קבוצת מורים, אשר תעבור הכשרה מקצועית וייעודה יהיה להנחות ולהוביל קהילת מורים כל אחד בבית ספרו ובבתי ספר נוספים.

קבוצה זו, תהווה תמיכה נוספת לצוות ההדרכה ולמיצוב תחום הדעת בבתי הספר. קבוצת המורים המובילים, תחל לפעול בשנת הלימודים תשע"ט. סל משאבים אישי ובית ספרי יעמוד לרשות קבוצת המורים המובילים לתנ"ך, להובלה וליישום יוזמות בתחום הדעת בבתי הספר.

ב. הכשרת מורים במוסדות להשכלה גבוהה

אגף מורשת מקדם גם בשנת תשע"ט יוזמות להכשרת מורים בתחום הדעת. [קול קורא](#) להכשרת המורים, מציע מגוון הצעות להכשרה מקצועית בתחומי המורשת ובתחום הדעת תנ"ך.

בין ההצעות ניתן למצוא את היוזמה להרחבת הסמכה בהוראת מקצועות תנ"ך ותרבות יהודית ישראלית, בחינוך היסודי ממלכתי. מחסור במורים עם הכשרה מקצועית בחינוך היסודי, ונקודות השקה בין המקצועות, הוביל ליוזמה משותפת זו. כמו כן ניתן למצוא מסלולי הכשרה בתנ"ך בלבד לכיתות ז-י"ב, תואר שני במוסד אקדמאי, ומסלולי הסבת אקדמאים לתחום דעת תנ"ך ברחבי הארץ, [בדרום](#), [חיפה והצפון](#), [ירושלים](#), [המרכז](#) ו[השומרון](#) ראה בקישור המצורף. . הלומדים במסלולי הכשרה אלה, יזכו [למלגות ותמריצים](#). [התנאים](#) לקבלת מלגות ותמריצים בקישור המצורף.

5. פיתוח מקצועי

החלת תכנית הלימודים בשנת הלימודים תשע"ט, מחייבת היערכות והתאמה של מערך ההשתלמויות והפיתוח המקצועי בחינוך היסודי ובחינוך העל יסודי. בפיתוח המקצועי, ניתן דגש להיכרות מעמיקה של התכנית, על הרציונל העקרוני, תכני היבטי העמ"ר בה, ויישומה הלכה למעשה בתהליכי ההוראה, הלמידה וההערכה.

הפיתוח המקצועי, במתווה החדש שלו, מבקש לתת מענה מקצועי למורים תוך כדי התאמה דיפרנציאלית, לצרכים אליהם הם נדרשים במערכת. המתווה יאפשר למורה להתעדכן ולהרחיב ידיעותיו מחד גיסא, לקבל לידיו כלים אשר ישרתו את ההוראה והלמידה בכיתה מאידך גיסא. בפיתוח המקצועי של המורה, יושם דגש על השותפות והשיתוף של המורה בקהילת מורים לומדת.

א. המתווה החדש של הפיתוח המקצועי

1א. ההשתלמויות בתאמה אישית ובליווי אישי, יאפשר מתן מענה דיפרנציאלי, למגוון ומנעד רחב של מורי המקצוע:

- ✓ על פי שכבת גיל: יסודי חט"ב וחטיבה עליונה
- ✓ על פי וותק וניסיון בהוראת תנ"ך: מורים וותיקים ומורים וחדשים
- ✓ על פי הצורך: ידע, מיומנויות, ערכים, עמ"ר, תקשוב,
- ✓ על פי ענין אישי
- ✓ על פי העדפה ואפשרות (פנים מול פנים, מתקשב, סינכרוני, וא-סינכרוני, הרצאתי, סדנאי, למידת עמיתים, קהילות מורים, סיורים)

2א. "יד ביד לאורך כל התל"מ" - (העצמה, תמיכה, ליווי ומעקב) ליווי אישי של המשתלמים על ידי המדריכים המחוזיים, תוך מענה הוליסטי לפיתוח המקצועי שלהם.

3א. פיתוח מקצועי המקיים תהליכי הל"ה (הוראה, למידה הערכה), מגוונים וחדשניים, המפתחים ומטמיעים תפקודי לומד.

4א. למידה מבוססת תוצר:

- ✓ יומן מסע רפלקטיבי המייצר דיאלוג בין הנלמד לבין היישום הנלמד בשטח.
- ✓ בניית יחידות הוראה ברוח התכנית החדשה
- ✓ יישום מושכל של כלים דיגיטליים בהוראה ובלמידה
- ✓ עיבוד תכנים חדשים ליחידות הוראה, להערכה חלופית, לפרויקטים כיתתיים ובית ספריים.

5א. מבנה ההשתלמות

- ✓ ההשתלמות תהיה פרוסה לאורכה של הארץ במחוזות השונים בפסגות ובמט"ח. ההרשמה תהיה דרך הפסגות או דרך מט"ח על פי מחוז.
- ✓ כל משתלם יצוות למדריך במחוז שלו, שיהווה המלווה האישי.

✓ מפגש פתיחה סדנאי מחוזי ראשון: פנים אל פנים עם המדריך המלווה, תוך הסבר ההשתלמות ובניית התוכנית האישית על פי התאמה. במפגש תינתן הפריסה הארצית המלאה והעשירה, של כל האפשרויות כולל תאריכים. במפגש תתקיים הרשמה באופן מקוון, ליחידות ההשתלמות השונות, בהתאמה אישית. כמו כן ינתן בידי המורה כרטיס החתמת נוכחות אישי למפגשי הפנים מול פנים.

✓ כל משתלם מתקדם בהשתלמות שבנה לעצמו על פי צרכיו, על פי לוח הזמנים שנקבע מראש, תוך ניהול יומן למידה רפלקטיבי יישומי, ותוך כדי קיום ליווי וקשר רציף של המדריך. ניתן להרחיב את הקשר עם המדריך המלווה, בסיוע וליווי ההדרכה בבתי הספר. כך שיתקיים קשר בין הפיתוח המקצועי לבין הנעשה בכיתה.

✓ עם סיום היחידות השונות של ההשתלמות, המורה יגיש את יומן הלמידה למדריך המלווה, כמטלת סיכום, עליה יקבל ציון. תתקיים שיחת משוב אישית פנים מול פנים, בין המדריך והמורה, לסיכום וליבון תהליך הלמידה, והחתמת כרטיס ההשתלמות האישי.

ההרשמה להשתלמויות תשע"ט, תפתח לאחר תחילת שנת הלימודים, בחודשים ספטמבר אוקטובר. ההרשמה להשתלמויות תעשה דרך אתר תנ"ך ממלכתי, ובפורטל עובדי הוראה. ההשתלמויות תתחלנה ב 14.11.18.

ב. השתלמויות במסגרת "איחוד מול ייחוד"

מודל ההשתלמויות המקוון, משלב מומחיות פדגוגית עם מומחיות בתחום הדעת. המודל מכוון ליישום רחב של דרכי הוראה למידה והערכה, ונותן מענה לחלופות בהערכה הבית ספרית במסגרת ה- 30% ובמסגרת התכנון הממירות 2 יח"ל לבגרות. מודל זה מסייע לגיבוש קהילת מורים לומדת, מגוון מתודות וכלים חדשניים, תוך יצירת שפה משותפת של מיומנויות הוראה ולמידה בתחום הדעת.

במסגרת הפיתוח המקצועי המקוון בתנ"ך מוצעות האפשרויות הבאות:

✓ פיתוח מקצועי מקוון בלמידה בדרך "החקר" למורים הלוקחים חלק בתכנית תמ"ר וחלוצי הערכה, תכנון ממירות 2 יח"ל לבגרות.

✓ "והבאתם ראשית העומר..." עקרונות העמ"ר בתהליכי הוראה למידה והערכה למורים הרחוקים ממרכזי הפסג"ה.

✓ קורסי מיקרוקורדיטציה - כשירות ומיומנויות בתהליכי הוראה ולמידה לחינוך היסודי

✓ רכזי מקצוע- עקרונות הנחיה והובלת צוותי מקצוע בתחום הדעת

✓ קורס למורים המבקשים להגיש לבחינה המתקשבת עתירת המדיה

ג. השתלמויות מרוכזות בבית יציב

בשנת הלימודים תשע"ט, יתקיימו מספר ימי השתלמויות מרוכזות בבית יציב. בהשתלמויות נעסוק בנושאים שונים מתוכנית הלימודים ובנושאי העשרה, בהתאם לשכבות הגיל. נחשף למגוון דרכי הוראה, למידה והערכה, למידה רב תחומית, ולמידת עמיתים. קישורים להרשמה ולהשתלמויות המרוכזות בבית יציב, יפורסמו בסמוך למועדס באתר תנ"ך ממלכתי.

ד. חובת ההשתתפות בפיתוח המקצועי

מיותר לציין עד כמה הפיתוח המקצועי, מאפשר למורה להיות חלק מקהילת מורים, להתעדכן ולהיות מעורה בתהליכים ובהדגשים בתחום הדעת על היבטיהם השונים. עומד לפניכם מערך רחב, הנותן מענה מתאים ובהתאמה לבחירת המורים.

חובת ההשתתפות בפיתוח מקצועי חלה על המורים הבאים :

- ✓ המורים המשתתפים בתכנית "ממירה בגרות תמ"ר" או "חלוצי הערכה". אלה מהווים קהילת מורים, הלומדת יחדיו, והיוצרת במשותף דרכי הוראה למידה והערכה ייחודיים, בהתאם לדרישות ההערכה החלופית בתכניות אלה.
- ✓ המורים המשתתפים בבחינת הבגרות "עתירת המדיה". אלה מהווים קהילת מורים לומדת היוצרת במשותף דרכי הוראה למידה והערכה בשיתוף המדיה.
- ✓ השתתפות בפיתוח מקצועי בתחום הדעת, היא תנאי הכרחי להשתתפות בהערכת בחינות הבגרות.
- ✓ השתתפות בפיתוח מקצועי בתחום הדעת, היא תנאי לאישורו של מורה בוחן בבית הספר.
- ✓ מורה המלמד יחידות מורחבות . בתנ"ך.
- ✓ מורה אשר קיבל שעה נוספת ללימודי העשרה והעמקה בתנ"ך בנוסף ל 2 ש"ש הנלמדות בבית הספר.

ה. ימי עיון תשע"ט

1ה. כנס הקיץ תשע"ח

בשיתוף הספרייה הלאומית, המרכז ללימודי מדעי הרוח ומט"ח, נערכו ימי עיון להשקתה של תכנית הלימודים והאתר החדש בתנ"ך ממלכתי, בהשתתפות שר החינוך ומנכ"ל המשרד. בכנס השתתפו 500 מורים מכל רחבי הארץ, אשר נהנו מלמידה וחוייה מעצימה. ימי עיון אלה, עם מגוון המרצים בתחום הדעת, עסקו בהיבטים שונים ופתחו צוהר בפנינו לקראת החלתה של התכנית במערכת החינוך הממלכתי בשנת הלימודים תשע"ט. אנו תקווה שכנס זה הראשון שבהם, יפתח פתח למסורת אותה נקיים בכל שנה עם סיומה של שנת הלימודים.

2ה. ימי עיון במחוזות

בשנת הלימודים תשע"ט, יתקיימו מספר ימי עיון, בשיתוף מנהלי המחוזות השונים. ימי עיון אלה יהוו חלק ממערך הפיתוח המקצועי במתווה החדש. הודעה על ימי העיון במחוזות, תוכנם וייעודם יפורסמו בסמוך למועדם באתר תנ"ך ממלכתי.

6. החינוך היסודי

א. תכנית הלימודים והחלתה בשנת הלימודים תשע"ט

תוצאות הסקר בקרב מורי החינוך היסודי, הצביעו על שביעות רצון המורים מתוכנית הלימודים. תכנית הלימודים, נלמדה על רצף כרונולוגי של האירועים, פועלן של הדמויות המרכזיות ועל פי סדר הספרים במקרא. יחד עם זאת, המורים הצביעו על תכנית עמוסה בכל שנת לימודים. העומס בתכנית בכל שנת לימודים, אינו מאפשר למידה מעמיקה ומרחיבה בתכני הלימוד. הרצון להספיק את כל תכנית הלימודים, בא לעיתים במקום הלמידה ברוח הלמידה המשמעותית ועקרונות העמ"ר.

תכנית הלימודים החדשה לכיתות היסודי, שימרה את עקרונות הרצף הכרונולוגי ולימוד על פי סדר הספרים במקרא. הלימוד של ספר שלם, יעשה ובפריסה מרווחת בהתאם לשעות המוקצות לתחום הדעת. לימוד בפריסה מרווחת זו על פני שכבות הגיל, תאפשר העמקה הרחבה וביסוס הידע בתחום הדעת.

ישנה אחריות ומחויבות גדולה של מורי החינוך היסודי, לביסוס הידע הנדרשים בתחום הדעת. שכן פרקי הלימוד ונושאים, ברובם אינם חוזרים ונשנים בתהליך הלימוד בחטיבות הגיל הבאות, כפי שהיה עד כה. תכנית

הלימודים על כל מרכיביה, ידע מיומנויות וערכים, שלא תלמד כהלכה וככתבה, תשקף חסרים ופערים, שלא ניתן יהיה להשליםם בתחום הדעת בחטיבות הגיל הבאות. לכן חשיבות יתרה, להקדיש את כל שעות הלימוד המוקצות לתנ"ך [במסמך המתנ"ה](#), וללמד במלואה את תכנית הלימודים על כל מרכיביה.

[תכנית הלימודים](#) בחינוך היסודי, מספרת את הסיפור המקראי מראשית ועד לתקופת השופטים. התכנית חושפת בפני התלמיד את מרקם האירועים והדמויות המרכזיות בתקופה זו, בבחינת נכסי צאן ברזל בסיפור התרבותי שלנו. אלה יהוו בסיס להבנת האירועים וההתפתחויות בתקופת המלוכה וכינונה של זו בחיי עם ישראל.

שלושה צירים מרכזיים בתכנית הלימודים ידע מיומנויות וערכים. אלה מופיעים באופן מרוכז ומפורט גם [בתיק תכניות לימודים](#), העומד לרשות המורים בתהליכי ה.ל.ה.

ידע- בכיתות בית הספר היסודי מיקוד הלמידה יושתת על הסיפור והחוויה המשמעותית העולה ממנו. נדבך נוסף יתבסס על הכרת הדמויות התנכיות ועולמן הערכי, יחד עם הזדהות או פיתוח חשיבה ביקורתית כלפיהן וכלפי מה שהן מייצגות. ידיעת הסיפורים והלמידה על הרצף מהווים נדבך מרכזי בהוראת התנ"ך בכיתות היסודי.

מיומנויות- אלה מהוות כלי הכרחי ללימוד המקצוע ולעיצובם של לומדים עצמאיים בתנ"ך. המיומנויות הן כלי עזר בידי התלמיד לעמוד על המאפיינים הייחודיים של הספרות התנ"כית, לשונה, רעיונותיה, תפיסותיה, ערכיה ומשמעויותיה. המיומנויות אמורות להשתלב ולקבל ביטוי כחלק מובנה בתהליכי ההוראה, הלמידה והערכה.

ערכים- יינתן מקום בתהליכי ההוראה והלמידה, לערכים ולרלוונטיות לחייו של התלמיד, בהתאם לחומרי הלימוד בכל שכבת גיל.

[החלטה של תכנית הלימודים](#) בחינוך היסודי תחל בשנת הלימודים תשע"ט, מכיתה א- ו, על פי ההנחיות המחייבות.

בשלב החלטה של התכנית, תהיה חזרה בכיתות החינוך היסודי על חומרי הלימוד, שכבר נלמדו במהלך השנים. אתר התנ"ך החדש יאפשר למורים לבסס את הידע, ולעסוק בחומרי הלימוד המוכרים מהיבטים נוספים מגוונים ומעשירים.

ב. לימוד מתוך ספר התנ"ך

הקריאה מן התנ"ך חשובה ביותר. תלמיד שנחשף לשפה העברית המקראית כבר בשנותיו הראשונות בלימוד המקצוע, זו הופכת פחות זרה בעיניו.

עד כה, השימוש בחוברות ובטקסטים מתווכים, באו במקום החשיפה לטקסט המקראי במקור. יש ותלמידים עד שנות החטיבה והתיכון לא נפגשו עם הטקסט המקורי, עם ספר התנ"ך. עם ביטול חוברות הלימוד וספרי התייווך למיניהם, התלמיד ילמד לאורך כל שנות הלימוד במערכת, מתוך ספר התנ"ך, ואת הטקסט המקראי בלבד.

מחקרים הראו, שכאשר התלמיד מגיל צעיר, נחשף לטקסט המקורי, על כל היבטיו הצורניים והלשוניים, יקל עליו להתמודד עמו ולקרוא בו. החשיפה החוזרת ונשנית לדפוס הכתיבה החזותיים והלשון של הטקסט המקראי, מפחיתה את החרדה ומגבירה את יכולת ההתמודדות עמו.

ראשית תהליך ההוראה והלמידה בכל שיעור, יעסוק בקריאת הטקסט המקראי. במהלכי השיעור [שבאתר תנ"ך ממלכתי](#), ניתן מקום מרכזי להתמודדות וקריאה של הטקסט המקראי.

כיתות ב' ו ג' ילמדו מתוך [ספר בראשית במהדורה מיוחדת ומותאמת](#). רק בשנת הלימודים תשע"ט, יותר השימוש בספר/חוברת בראשית, הקיים, לכיתות ב' ו ג' במקביל לשימוש בספר בראשית במהדורה המיוחדת. בכיתות ד' ואילך הלימוד כפי שנקבע עוד מקדמת דנא, מספר תנ"ך מלא בלבד.

ג. תכנית הלימודים בכיתה א'

ערך תרבותי רב טמון במפגש של הילדים עם הסיפור המקראי, כטקסט הלקוח מתוך ספר התנ"ך עצמו, על כתבו ולשונו. חשיפה ושמיעת הטקסט המקראי מגיל צעיר, הופכת את הטקסט המקראי לפחות זר ומנוכר. תלמידי כיתה א' בשלב זה עדיין בשלב רכישת כללי הקריאה. לכן חשובה הקריאה של המורה מתוך ספר התנ"ך. זו תאפשר קריאה מתווכת, מזמינה ומסקרנת ללימוד סיפורים נבחרים מספר בראשית, הספר הראשון ללימוד בכיתה ב'. על ראשית הלימוד בתנ"ך בכיתה א' ראה [בתכנית הלימודים](#) עמ' 14-15.

ד. קבלת ספר בראשית בכיתה א'

בתי ספר רבים נוהגים לערוך טקסט קבלת ספר התורה הראשון, לקראת סיום השנה ובסמוך לחג השבועות. כבר מכיתה ב' ילמדו התלמידים מתוך [ספר בראשית במהדורה מיוחדת](#), המתאימה לתלמידים המתחילים את תהליך הקריאה. לכן ההמלצה לתת את הספר במהדורה המיוחדת בטקסט זה. הספר ישמש אותם בלימוד התנ"ך בכיתות ב' ו ג'. עד לסוף השנה ניתן יהיה להתחיל את לימוד פרשת הבריאה, באופן חווייתי ובשלב תחומי דעת נוספים. הלימוד אינו סותר את הלימוד המרחיב אשר יעשה בכיתה ב', על פי הנדרש בתכנית הלימודים.

7. החינוך העל יסודי

א. חטיבת הביניים

1א. תכנית הלימודים והחלטה בשנת הלימודים תשע"ט

[תכנית הלימודים](#), בחטיבת הביניים בנויה על רצף והמשך של הלימוד בחינוך היסודי. שלא כבעבר, פרקי הלימוד אשר נלמדו בחינוך היסודי, אינם חוזרים להילמד בחטיבת הביניים. פרקי הלימוד בחטיבה נלמדים זו הפעם הראשונה, ומהווים המשך לביסוס הידע בתחום הדעת. בסקר המורים, נאמרה אמירה מפורשת של מורי התנ"ך כי הם היו רוצים לראות בתכנית הלימודים עוד ממגוון הספרות המקראית. תכנית הלימודים בחטיבה שלא חזרה על פרקי הלימוד הנלמדים בחינוך היסודי, אפשרה להוסיף ולהעשיר את פרקי הלימוד ממגוון הספרות המקראית. יחד עם זאת, תכנית הלימודים בחטיבת הביניים, כוללת נושאים שלא נלמדו עד כה. כמו כן, נושאים אלה מהווים בסיס ובסוס הידע לקראת תכנית הלימודים בחטיבה העליונה לקראת בחינת הבגרות.

תכנית הלימודים בחטיבת הביניים, עוסקת בנביאים ראשונים, מלכים ונביאי הספר. יש ללמד במקביל את פרקי מלכים ופרקי הנבואה המתכתבים ביניהם. מספרם המצומצם של פרקי הלימוד אשר נבחרו, הותאמו לשעות הלימוד המוקצבות לתחום הדעת בחטיבת הביניים. על כן, חובה על בית הספר והמורים, להקצות את כל השעות שיועדו למקצוע בחטיבת הביניים, על מנת ללמד

את תכנית הלימודים במלואה ככתבה וכלשונה. אי הקצאת השעות וייעודן, בהתאם לתכנית הלימודים, תפגע בהנחלת הידע לתלמיד הדרוש והמחייב בתחום הדעת תנ"ך בחינוך העל יסודי, ובהצלחה בהישגיו בבחינת הבגרות.

שלושה צירים מרכזיים בתכנית הלימודים ידע מיומנויות וערכים. אלה מופיעים באופן מרוכז ומפורט גם [בתיק תכניות לימודים](#), העומד לרשות המורים בתהליכי ה.ל.ה.

[החלטה של תכנית הלימודים](#) תחל בשנת הלימודים תשע"ט בכל שכבות הלימוד בחטיבת הביניים, מכיתה ז' ועד כיתה ט', על פי ההנחיות המחייבות.

בשלב החלטה של התכנית, תהיה חזרה בחטיבת הביניים על חומרי הלימוד, שכבר נלמדו בחינוך היסודי. [אתר התנ"ך החדש](#) יאפשר למורים לבסס את הידע, ולעסוק בחומרי הלימוד המוכרים, מהיבטים נוספים מגוונים ומעשירים.

ישנה אחריות ומחויבות גדולה של מורי החינוך בחטיבת הביניים לביסוס הידע הנדרשים בתחום הדעת. שכן פרקי הלימוד ונושאים, אינם חוזרים ונשנים בתהליך הלימוד בחטיבה העליונה. תכנית הלימודים על כל מרכיביה, ידע מיומנויות וערכים, שלא תלמד כהלכה וככתבה, תשקף חסרים ופערים, שלא ניתן יהיה להשלים בתחום הדעת בחטיבה העליונה. נושאים הנלמדים בחטיבה העליונה, נסמכים על חומרי הלימוד בחטיבת הביניים. תלמיד שלא ילמד את החומרים הללו בחטיבת הביניים, לא יוכל לדעת ולהכיר את חומרי הלימוד אשר ילמדו בחטיבה העליונה, הנסמכים על הידע שנרכש בחטיבה.

על כן כאמור, חשיבות יתרה יש למתן כל שעות הלימוד המוקצות לתנ"ך [במסמך המתנ"ה](#), וללמד במלואה את תכנית הלימודים על כל מרכיביה. זו אחריות ומחויבות מקצועית שלנו כמורי חטיבת הביניים, לעמיתנו המורים בחטיבה העליונה, המוטלת עליהם מלאכת ההגשה לבחינת הבגרות בתחום הדעת.

א. הערכה חלופית 30%

בהתאם לרפורמת הלמידה המשמעותית, 30% מחומרי הלימוד ישמשו ללימודי הרחבה והעמקה ולהערכה חלופית עצמית.

בכיתה ז' וחי' תינתן יחידה ללמידה עצמית מעמיקה ומרחיבה של התלמיד. נבחרו יחידות וסיפורים שיש בהם מרכיב סיפורי כך שיקל על התלמיד להתמודד עם יחידות אלה, בהערכה החלופית המחייבת.

בכיתה ט', ההערכה החלופית במסגרת ה 30% מחולקת לשניים. ספר יונה ילמד בתחילת השנה, והערכה תהיה לקראת הרבעון הראשון. חלקה השנייה של ההערכה החלופית, תעסוק באחד מהנביאים המוצעים בתכנית, וההערכה תהיה במחצית השנייה של השנה.

מסגרת ה 30% אינה אומרת שאין מלמדים את פרקי הלימוד בכיתה. אלא הרחבה והעמקה בהם, תעשה על פי כללי ההערכה החלופית. זה מהותה של הלמידה המשמעותית במסגרת הרפורמה.

על הצעות לדרכי הערכה מגוונות, מחוץ להערכה ניתן לקרוא בתכנית הלימודים בעמודים 30-32. יש להתאים את דרכי ההערכה לגיל הלומדים.

✓ המחווון להערכה החלופית, מחייב ומהווה תנאי לעמידה בדרישות תחום הדעת.

✓ יש לשמור ולתעד את ההערכות החלופיות, לכל דרישה של המשרד והפקוח על תחום הדעת.

ב. החטיבה העליונה

11. תכנית הלימודים והחלטה בשנת הלימודים תשע"ט

תכנית הלימודים בחטיבה העליונה, מגדירה את הידע הנדרש להיבחנות בתחום הדעת, יחד עם לימוד ממגוון נוסף מהספרות המקראית, בהלימה לשעות הלימוד המוקצות לתחום הדעת.

תכנית הלימודים בחטיבה העליונה, שימרה את הידע הבסיסי אשר נדרש מתלמיד בתחום הדעת, בספר בראשית ושמות. כמו כן ניתנו לבחירתו של המורה חמישה נושאים ממגוון הסוגות הספרותיות. אפשרות הבחירה נותנת בידי המורה אוטונומיה בבחירת פרקי הלימוד, לפי שיקול דעתו ונטיית ליבו.

שלושה צירים מרכזיים בתכנית הלימודים ידע מיומנויות וערכים. אלה מופיעים באופן מרוכז ומפורט גם בתיק תכניות לימודים, העומד לרשות המורים בתהליכי ה.ל.ה.

החלטה של תכנית הלימודים בחטיבה העליונה, תחל בשנת הלימודים תשע"ט, לתלמידים אשר מתחילים את לימודיהם בכיתה י' בתשע"ט בלבד. תלמידי כיתות יא' ויב', ימשיכו ללמוד ולהיבחן על פי תכנית הלימודים הנוכחית.

22. הערכה חלופית 30%

בהתאם לרפורמת הלמידה המשמעותית, 30% מחומרי הלימוד ישמשו ללימודי הרחבה והעמקה ולהערכה חלופית עצמית. לא כבעבר, מסגרת ההערכה החלופית תחולק לשני חלקים. חלק חובה וחלק בו תתאפשר בחירה. החלק הראשון ילמד כבר בתחילת השנה, וההערכה החלופית 15% בערכה, תעשה כבר ברבעון הראשון. חלקה השני של ההערכה החלופית 15% בערכה הנוותרים, יעשה לקראת הרבעון האחרון של השנה. עוד על הפריסה של תכנית הלימודים על פני החינוך העל יסודי בתכנית הלימודים.

פרקי הלימוד במסגרת ה 30% מחייבים למידתם בכיתה. לא ניתן להמיר את שעות ההוראה והלמידה המוקצות ל 30% וללמד בהן את פרקי ה 70%.

הרחבה והעמקה בהם, תעשה על פי כללי ההערכה החלופית. זה מהותה של הלמידה המשמעותית במסגרת הרפורמה.

- ✓ המחווה להערכה החלופית, מחייב ומהווה תנאי לעמידה בדרישות תחום הדעת.
- ✓ יש לשמור ולתעד את ההערכות החלופיות, לכל דרישה של המשרד והפקוח על תחום הדעת.
- ✓ על המורה המבקש לזכות בתשלום על הערכה חלופית, לקבל אישור ממדריכת מפמ"ר בלבד.

הצעות לדרכי הערכה מגוונות, מחווה להערכה, ניתן לקרוא בתכנית הלימודים בעמודים 30-32.

33. העל"ה- הערכה על הערכה

בשנה הלימודים תשע"ח, החל תהליך של הערכה על הערכה מטעם אגף הבחינות. בתהליך זה נבחרים בתי ספר ונדרש מהם להציג את ההערכות החלופיות במסגרת ה 30%, בהתאם למחווה הנדרש בתחום הדעת. בית ספר אשר נכלל בהערכה זו, מקבל משוב מקצועי ובו הנחיה להיערכות מקצועית בהתאם.

במקביל, הפקוח על הוראת התנ"ך, ימשיך לבקש את ההערכה במסגרת ה-30%, באופן בו הוא יבחר, לוודא יישום ההנחיות הנדרשות בתחום הדעת.

8. בחינות הבגרות בשנת הלימודים תשע"ט

א. מבנה בחינת הבגרות בהיקף 2 יחידות לימוד בשאלון 70% לנבחנים אינטרניים

בשנת הלימודים תשע"ט, ההיבחנות בבחינת הבגרות תהיה על פי תכנית הלימודים בהתאם לתכנית הרפורמה. דוגמת [מבנה בחינת הבגרות בשאלון](#) תכנית ה-70%, ניתן לראות באתר תנ"ך ממלכתי.

ב. בחינת הבגרות בהיקף 2 יחידות לימוד בתכנית 30 – 70 - שאלון מותאם

פרקי הלימוד והיקף תכנית הלימודים לנבחנים במבחן מותאם, זהים לפרקי הלימוד והיקף תכנית הלימודים הנדרשים מכלל התלמידים. בעת ההיבחנות בבחינת הבגרות, תלמידים אשר קיבלו אישור מוועדת ההתאמות המחוזית להיבחנות במבחן מותאם, זכאים לבחירה רחבה יותר או להפחתה במספר השאלות שעליהם לענות, בהתאם [להנחיות](#) המופיעות באתר תנ"ך ממלכתי.

ג. בחינה מתוקשבת בהיקף 2 יחידות לימוד בשאלון 70% לתלמידים בעלי התאמות לימודיות

הבחינות המתוקשבות, הן גרסה וירטואלית לבחינות בגרסת הנייר. הן נועדות לתת מענה למנעד רחב של [דרכי היבחנות](#) כדוגמת הקראת שאלון, שעתוק, הקלדה על גבי מחשב והכתבה לבוחן ניטרלי. בצד הסיוע לתלמידים הזכאים לדרכי היבחנות נוספות, הן מאפשרות לצוות המקצועי לתת מענה הולם למגוון ולריבוי ההתאמות הלימודיות של תלמידיו.

היערכות מחייבת של בית הספר והצוות המקצועי, לקראת הבחינות המתוקשבות לבעלי התאמות לימודיות, בקיומו של תרגול ומועד ההדמיה, כפי שיקבע לתחום הדעת. בשנת הלימודים תשע"ח, בחינת ההדמיה נקבעה עד כמה שניתן סמוך לקיומה של בחינת הבגרות בתחום הדעת, ובכך היותה בחינת מתכונת לכל דבר וענין. ננסה להתאים זאת, עד כמה שניתן, גם בשנת הלימודים תשע"ט.

על נהלי הבחינה המתוקשבת לבעלי התאמות בדרכי הערכה ובחינת ההדמיה ופרטי המדריכה האמונה עליה, ניתן לקרא באתר תנ"ך ממלכתי.

בחינת הבגרות המתוקשבת לתלמידים בעלי התאמות לימודיות מתקיימות רק במועד קיץ.

ד. בחינות בעל פה

תלמידים אשר קיבלו אישור להיבחן בעל פה, זכאים לקבל התאמה זו בדרכי ההיבחנות. יחד עם זאת יש לחזור ולהדגיש את [הנהלים](#) לקיומה של בחינה זו, על תנאיה והזמן המוקצב לה. הזכאות לבחינה בעל פה של התלמידים, ידועה לצוות המקצועי ולבית הספר במשך כל השנה. לכן נכון וחשוב שהיערכות בית הספר והצוות המקצועי, לקראת היבחנות התלמידים בדרך זו, תעשה מבעוד מועד ולא סמוך למועד הבחינה.

בהתאם [להוראות והכללים](#) אשר פורסמו על ידי אגף הבחינות, מורים הבוחנים בעל פה, חייבים להירשם [למאגר המומחים של המרב"ד](#) מבעוד מועד. מכיוון שתהליך אישור הבוחנים אורך זמן, המלצתנו היא להירשם למאגר המומחים כבר בתחילת שנת הלימודים.

זה המקום להביע הערכתנו ותודתנו לכל המורים ומעריכי בחינות הבגרות, שנקראו לסייע בקיומן של הבחינות בעל פה, ובכך אפשרו לכל התלמידים, אינטרניים ואקסטרניים כאחד, לקבל זכאות זו.

ה. בחינת הבגרות בהיקף 2 יחידות לימוד לעולים חדשים

תכנית הלימודים 30-70 בהתאם לרפורמה לנבחנים עולים, מופיעה [באתר תנ"ך ממלכתי](#).

בחינת הבגרות לעולים כוללת את כל הנושאים במסגרת ה 70%.

פרקי הלימוד להערכה חלופית, במסגרת ה 30%, מחייבים למידתם בכיתה. לא ניתן להמיר את שעות ההוראה והלמידה המוקצות ל 30% וללמד בהן את פרקי ה 70%.

הרחבה והעמקה בהם, תעשה על פי כללי ההערכה החלופית. זה מהותה של הלמידה המשמעותית במסגרת הרפורמה.

באתר תנ"ך ממלכתי תוכלו למצוא את [מבנה בחינת הבגרות ושאלון לדוגמה](#) ו**[זכויות תלמידים עולים ותושבים חוזרים](#)**.

מבקשת לחזור ולהבהיר שאין שאלון מותאם בבחינת העולים.

צוותים מקצועיים בבתי ספר רבים, נדרשו לתת מענה לתלמידים העולים הלומדים בכיתות רגילות. נדרש מהם ללמד שתי תכניות שונות, ובה בעת להכין את התלמידים לשתי בחינות בגרות שונות.

תכנית הלימודים תשע"ט, תאפשר לצוות המקצועי, ללמד את פרקי הלימוד לכלל התלמידים בכיתה, עם התאמה של דרכי ההיבחנות לתלמידי העולים. פרקי הלימוד ודרכי ההיבחנות החדשים, יחולו על התלמידים המתחילים לימודיהם בכיתה י' בלבד בשנת הלימודים תשע"ט. על מבנה הבחינה המיועדת לעולים, תבוא הודעה בהמשך השנה.

תלמידי העולים הלומדים בכיתות יא' ויב' בשנת הלימודים תשע"ט, ילמדו וייבחנו על פי תכנית תשע"ג.

ו. תכנית ההיבחנות 30-70 לתלמידים ליקויי שמיעה

[תכנית הלימודים](#) בהתאם לרפורמה 30-70 לליקויי שמיעה, מופיעה באתר תנ"ך ממלכתי וכן [דוגמא](#) למבנה בחינת הבגרות ב 70% מופיעות באתר תנ"ך ממלכתי. תכנית הלימודים המותאמת היא ארצית ומחייבת את כלל התלמידים הזכאים להיבחן בה.

פרקי הלימוד להערכה חלופית, במסגרת ה 30%, מחייבים למידתם בכיתה. לא ניתן להמיר את שעות ההוראה והלמידה המוקצות ל 30% וללמד בהן את פרקי ה 70%.

הרחבה והעמקה בהם, תעשה על פי כללי ההערכה החלופית. זה מהותה של הלמידה המשמעותית במסגרת הרפורמה.

הצעות לדרכי הערכה מגוונות, מחוון להערכה, ניתן לקרוא [בתכנית הלימודים תשע"ט](#) בעמודים 30-32.

תלמידי כיתה י' בשנת הלימודים תשע"ט, הנבחנים בבחינה מותאמת זו, ילמדו על פי תכנית הלימודים החדשה. תכנית הלימודים ומבנה הבחינה יפורסמו באתר תנ"ך ממלכתי. המדריכה האמונה על תחום זה תסייע לצוות המקצועי להיערך בהתאם.

תלמידי יא' ויב', הנבחנים בבחינה מותאמת זו, ילמדו ויבחנו יבחנו על פי תכנית הלימודים הקיימת.

ז. החממה הפדגוגית – למידה מצמיחה אדם

תחום הדעת מבסס ומגדיל את התכניות והיוזמות במסגרת 2 יחידות לימוד לבגרות. הצוות המקצועי הלוקח חלק בהן, והעומד בתנאי הסף והדרישות המקצועיות המחייבות, מגלה את האתגר הטמון בהן, ודרכן הוא מאפשר מתן מענה הולם למגוון התלמידים ויכולותיהם. לפניכם הערוצים המתקיימים השנה בתחום הדעת תנ"ך.

1. בחינת בגרות מתוקשבת עתירת מדיה 2 יחידות לימוד

שנת הלימודים תשע"ט תהיה השנה השלישית בה תתקיים בחינת הבגרות המתוקשבת בשילוב מדיה. מטרת ההערכה המתוקשבת בשילוב המדיה, להתוות תהליכי ההוראה והלמידה בכיתה בשילוב מדיה. המדיה עומדת לרשות הפדגוגיה בהעמקה ובהרחבה של תהליכי ההוראה הלמידה, הן בכיתה והן בבחינה הכתובה. בחינת הבגרות שהתקיימה במתכונת זו, זכתה להדים חיוביים ממורים ותלמידים. השתלמות המורים המלווה, חשפה דרכים שונות, ואת החזקות בשילוב המדיה ואף נסכה בטחון בקרב המורים בתהליכי ההוראה והלמידה. עוד על המיזם ועל הדרך להצטרף אליו, [בחינות הבגרות עתירות המדיה](#). ופרטי המדריכה האמונה על בחינות אלה, באתר תנ"ך ממלכתי.

2. קורס ממיר בגרות

בשנת הלימודים תשע"ח, יושם "קורס ממיר בגרות- מבראשית" הלכה למעשה, בחמישה בתי ספר מרחבי הארץ. בתי ספר אלה נבחרו לקחת חלק במיזם, תוך התאמה לדרישות המתחייבות. הלמידה במסגרת המיזם, חדשנית עם פדגוגיה ייחודית, בה התלמיד המורה ותכני הלימוד, נרקמים אחרת ויוצרים תהליכי הוראה למידה והערכה מגוונים.

מיזם חדשני זה, יופעל גם בשנת הלימודים תשע"ט, עם אותם בתי הספר אשר נבחרו לכך בשנה החולפת. המיזם, על מוריו תלמידיו תכנית ההוראה והלמידה, עוברים הערכה ומדידה, שבתומו יוחלט על המשך והרחבת המיזם. החלטה על הרחבת המיזם לבתי ספר נוספים, תתקבל במהלך המחצית השנייה של שנת תשע"ט. הודעה על כך תבוא בנפרד.

3. תכניות תמ"ר וחלוצי הערכה

תכניות תמ"ר חלוצי הערכה, הן תכניות הערכה ממירות בגרות, המופעלות על ידי משרד החינוך. אלו תכניות חינוכיות פורצות דרך, המקדמות למידה משמעותית, תהליכי הוראה למידה והערכה של תכנית הלימודים בדרכים ייחודיות.

הצטרפות לכל אחת מהתכניות תעשה בהתאם [לנהלי חלוצי הערכה ותמ"ר](#) ו [מבנה התכנית](#) בתחום הדעת, בליווי והדרכה של המדריכה האמונה על תכניות אלה מתחום הדעת.

4ז. הטמעת פריטים מקדמי חשיבה ועמ"ר בבחינות החיצוניות

בשנת הלימודים תשע"ט, נעמיק את השיח בכיתה בתהליכי הוראה ולמידה סביב העמ"ר, ערך מעורבות ורלוונטיות ושילובן של שאלות העמ"ר, בתהליכי ההוראה למידה וההערכה ובבחינת הבגרות. אודות המחשבה העומדת מאחורי התהליך של [הטמעת העמ"ר](#) וכן דוגמאות לשאלות, ניתן לקרוא [בקיזור](#) למאמר. על [שאלות העמ"ר](#) ושאלות אשר הופיעו בבחינות הבגרות [תשע"ח](#) ניתן לקרוא באתר תנ"ך ממלכתי.

בפיתוח המקצועי השנה, יוחד לעמ"ר ושילובם בתהליכי הה.ל.ה מקום נרחב. ניתנו בידי המורים כלים ליישום הלכה למעשה ביחידות הוראה ולמידה על פי תכנית הלימודים הנדרשת. הפיתוח המקצועי בשנת הלימודים תשע"ט, יעסוק גם הוא ביישום העמ"ר בתכנית הלימודים, ויישומו בתהליכי הוראה ולמידה, באתר החדש לחומרי הוראה ולמידה של תחום הדעת.

5ז. הקצאת שעות להעמקת לימודי התנ"ך

משרד החינוך מקצה שעות תוספתיות ללימוד תחום הדעת תנ"ך בבית הספר. השעות מיועדות למורים המעוניינים להעמיק ולהרחיב את הוראת התנ"ך בכיתות ז'-י"ב, בנוסף ל-2 ש"ש החובה המתוקצבות לפי [מסמך המתני"ה](#), ובתכנית לימודים נוספת לבחירתם [קול קורא](#) לשעות תגבור ושעות להעמקת לימודי התנ"ך כבר נסגר. איחולי למידה מהנה ומעשירה למורים שפנו וקיבלו שעות אלה. אתם מתבקשים לעקוב אחר הפרסומים מעת לעת לקראת פרסום קול קורא חדש במהלך שנת 2019.

6ז. יוזמות חינוכיות לחיזוק לימודי התנ"ך

משרד החינוך באמצעות אגף מורשת, מבקש לעודד קיומן של יוזמות חינוכיות והקמת מרחבים לימודיים לחיזוק לימודי התנ"ך, בהלימה לתכנית הלימודים החדשה. לכך, יוקצו משאבים נרחבים לבתי הספר ולמורים המובילים, כדי לאפשר הפעלת יוזמות חינוכיות והקמתם של מרחבי לימוד בחינוך היסודי ובחינוך העל יסודי. קול קורא להגשת הצעות ליוזמות חינוכיות ומרחבים לימודיים, יצא בקרוב. אתם מתבקשים לעקוב אחר הפרסומים באתר תנ"ך ממלכתי.

ח. בחינות הבגרות ביחידות המורחבות על פי תכנית 70-30

לימודי ההרחבה בתנ"ך ברמה של חמש יחידות לימוד, כוללים כבר את שתי יחידות החובה. כמו כן, שתי יחידות לימוד מסך לימודי ההגבר הן להערכה פנימית, ויחידה אחת בלבד להערכה חיצונית. הלימוד במגמה מורחבת מזכה את הנבחן בבנוס של 25 נקודות במוסדות להשכלה גבוהה.

בשנת הלימודים תשע"ט, שונו התבחינים לקבלת שעות עידוד, על מנת לעודד בתי ספר נוספים לפיתוח מגמות הגבר בתנ"ך בבתי הספר. שעות העידוד לפתיחת מגמה יעמוד על שמונה תלמידים ומעלה, כמו כן תינתנה שעות עידוד נוספות לבתי ספר, שעד כה לא פתחו לימודי הרחבה. בתשע"ט יפתחו 30% מגמות יותר מתשע"ח. איחולי הצלחה למורים ולתלמידים המצטרפים. אלה מבניכם המעוניינים לפתוח מגמות בתש"פ מתבקשים לעקוב אחר הפרסומים במהלך 2019.

על הוראה, למידה וההערכה ביחידות המורחבות לנבחנים אינטרנים ואקסטרנים, ניתן לקרוא [במסמך היחידות המורחבות](#).

היחידות להערכה בית ספרית מורכבות משני נושאים: "[מנהיגות במקרא](#)" ו"[נשים במקרא](#)". בית הספר יכול להמיר את נושא "הנשים במקרא" בנושא ייחודי, בכפוף לאישור המפמ"ר. מורים רבים בוחרים לממש את אפשרות הבחירה הניתנת להם ביחידה זו, ולהביא לידי ביטוי לימוד מגוון עשיר ויצירתי בהתאם לרצונם ונטיית ליבם.

היחידה להערכה חיצונית תהיה על [מגילות](#). [שאלון לדוגמא](#) ניתן למצוא באתר תנ"ך ממלכתי. תכנית הלימודים [ביחידות ההרחבה בלימודי התנ"ך](#), ו**[תכנית ההלימה](#)** מופיעות באתר תנ"ך ממלכתי. את [פרטי המדריך הארצי](#) האמון על היחידות המורחבות, ניתן למצוא באתר תנ"ך ממלכתי.

ט. מועדי הבחינות ומספרי השאלונים על פי תכניות הלימודים לנבחנים אינטרניים

מועד	יחידות לימוד	אוכלוסיות היעד	שאלון 70%
חורף תשע"ט 14/1/19	2 יח"ל	תלמידי י"ב, תלמידי י"א – אוכלוסיות ייחודיות בלבד	1281
	2 יח"ל עולים	תלמידי י"א-כיתות עולים בלבד תלמידי י"ב	1284
קיץ תשע"ט 6/6/19	2 יח"ל	כלל התלמידים הנבחנים	1281
	2 יח"ל עולים	מתקשבת עתירת מדיה	1287
	2 יח"ל עולים	עולים חדשים	1284
	5 יח"ל - יחידת מגילות	תלמידי היחידות המורחבות	1381

9. נבחני משנה ואקסטרניים תשע"ט

א. בחינת הבגרות בהיקף 2 יחידות לימוד לנבחני משנה ואקסטרניים

תכנית הלימודים 30-70 בהתאם לרפורמה לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה אינטרניים, זהה לתכנית הלימודים לנבחנים אינטרניים. השוני הוא בדרכי ההערכה.

לנבחני המשנה ולאקסטרניים מתקיימים שני שאלונים. שאלון 1281 עוסק ב 70% מתכני הלימוד, ושאלון 1282 עוסק ב 30% הנותרים מתכנית הלימודים. תכנית הלימודים 30-70, מופיעה [באתר תנ"ך ממלכתי](#). דוגמא [למבנה בחינת הבגרות ושאלון לדוגמא](#) תכנית 70%, ניתן לראות באתר תנ"ך ממלכתי. דוגמא [למבנה בחינת בגרות ושאלון לדוגמא](#) תכנית 30%, ניתן לראות באתר תנ"ך ממלכתי.

תכנית הלימודים החדשה, [לא](#) תחול על נבחני משנה ואקסטרניים בשנת הלימודים תשע"ט.

ב. בחינת הבגרות בהיקף 2 יחידות לימוד לנבחני משנה ואקסטרניים עולים

תכנית הלימודים 30-70 בהתאם לרפורמה לנבחני משנה ואקסטרניים זהה לתכנית הלימודים לנבחנים אינטרניים עולים. השוני הוא בדרכי ההערכה.

לנבחני המשנה ולאקסטרנים עולים מתקיימים שני שאלונים. שאלון 1284 עוסק ב 70% מתכני הלימוד, ושאלון 1272 עוסק ב 30% הנותרים מתכנית הלימודים. פרקי הלימוד בנושאים "המסגרת החוקית של העם" ו"מגילת רות", יופיעו בשאלון ה 30% לתלמידי משנה ואקסטרנים עולים.

באתר תנ"ך ממלכתי [תכנית עולים חדשים במסגרת 30-70](#), [דוגמא לשאלון 70%](#), [שאלון הבחינה 30%](#) לתלמידי משנה ולאקסטרנים.

תכנית הלימודים החדשה, [לא](#) תחול על נבחני משנה ואקסטרנים עולים בשנת הלימודים תשע"ט.

ג. בחינות הבגרות ביחידות המורחבות לנבחני משנה ולאקסטרניים

תכנית הלימודים ביחידות המורחבות לנבחני משנה ולאקסטרנים, זהה לתכנית הלימודים לנבחנים האינטרניים. השוני הוא בדרכי ההערכה.

לנבחני המשנה ולאקסטרנים ביחידות המורחבות מתקיימים שני השאלונים בהערכה חיצונית. שאלון 1381 עוסק ביחידת המגילות 30% מתכני הלימוד, ושאלון 1382 עוסק ביחידות "מנהיגות דוד ומשה" ו"נשים במקרא" 70% מתכני הלימוד.

תכנית הלימודים [ביחידות ההרחבה בלימודי התנ"ך](#), ו[תכנית ההלימה](#) מופיעות באתר תנ"ך ממלכתי. על בחינות הבגרות ביחידות המורחבות [ראה כאן](#).

על הוראה, למידה וההערכה ביחידות המורחבות לנבחנים אינטרניים ואקסטרניים, ניתן לקרוא [במסמך היחידות המורחבות](#).

על יחידת [מגילות](#) ו [שאלון לדוגמא](#) ניתן למצוא באתר תנ"ך ממלכתי.

[לשאלון לדוגמא](#) ביחידת מנהיגות ונשים במקרא, ראה באתר תנ"ך ממלכתי.

תכנית הלימודים ביחידות המורחבות לתלמידי אינטרניים, לנבחני משנה ואקסטרנים [לא](#) השתנתה.

ד. מועדי הבחינות ומספרי השאלונים על פי תכניות הלימודים לנבחני משנה ואקסטרניים

מועד	יחידות לימוד	אוכלוסיות היעד	שאלון 70%	שאלון 30%
חורף תשע"ט 14/1/19	2 יח"ל	נבחני משנה ואקסטרנים	1281	1282
	2 יח"ל עולים	עולים - נבחני משנה ואקסטרנים	1284	1272
קיץ תשע"ט 6/6/19	2 יח"ל	נבחני משנה ואקסטרנים	1281	1282
	2 יח"ל עולים	עולים - נבחני משנה ואקסטרנים	1284	1272
	יחידות מורחבות	נבחני משנה ואקסטרנים	1382	1381

10. תכניות ללמידה והעשרה בתנ"ך

א. מוזיאון ארצות המקרא

א1. משפט לימודי

שיתוף הפעולה בין הפקוח על הוראת התנ"ך לבין מוזיאון ארצות המקרא הפך למסורת, בקיומו של משפט מבויס סביב סוגיה משפטית מקראית. המשפט המבויס בהובלת צוות המורים, התלמידים וצוות משפטי מקצועי, הוא שיאו של תהליך למידה הוראה והערכה, אשר נעשה בבית הספר.

בתהליך הלמידה, נבחרת סוגיה משפטית מתכנית הלימודים. זו נלמדת בהרחבה בכיתה בהובלת המורה המקצועי. התלמידים והצוות נפגשים עם צוות משפטי מקצועי, להכנת המשפט על כל מרכיביו. שיאו של התהליך כולו, הוא בהצגת משפט מבויס, המתנהל על ידי צוות משפטי מקצועי.

זה המקום להוקרה והערכה לצוות החינוכי של מוזיאון ארצות המקרא, והצוות המקצועי המשפטי, המאפשרים לנו במה זו ללמידה משמעותית וחוייתית כאחת.

בשנה החולפת, קיימו מספר בתי ספר משפט חינוכי, לדמויות וסוגיות מתוך תכנית הלימודים.

קיומו של המשפט החינוכי, הפך בידי מורים ותלמידים, לחלק בלתי נפרד מתהליכי ההוראה הלמידה והערכה בתנ"ך. די לשמוע את ההדים והמשוב הנשמעים, מפי מורים ותלמידים, הלוקחים חלק במשפט החינוכי המבויס, להבין שזו דרך נוספת משמעותית וחוייתית ללימוד את התנ"ך, להראות את הרלוונטיות בו לימינו, ואף לחבבו על התלמידים שלנו. מורים ותלמידים נוספים מוזמנים להרחיב ולגוון את לימודי התנ"ך בפעילות מלמדת מעשירה וחוייתית זו.

דגם וחומרי ההוראה-למידה בדרך זו, מהמשפטים בשנים הקודמות, עומדים לרשות המורים באתר תנ"ך ממלכתי. מורים המעוניינים לקחת חלק במשפט לימודי מוזמנים לפנות אל הפיקוח על הוראת התנ"ך.

א2. פעילויות וסיורי העשרה

עומדת לרשותכם, המורים לתנ"ך, פעילויות נוספות ללמידה והעשרה, המתקיימות במוזיאון ארצות המקרא, פחיננד היסודי, פחיננד העל יסודי, חטיבת הביניים והחטיבה העליונה.

ב. ארכיאולוגיה ותנ"ך

שיתוף הפעולה בין הפקוח על הוראת התנ"ך לבין רשות העתיקות, מביא את הלימוד ואת תלמידי היחידות המוגברות בתנ"ך, לכדי פעילות מעשירה וחוייתית בתחום הדעת.

במשך 5 ימי פעילות וסיור, לומדים התלמידים ונחשפים, לעבודת החפירות ארכיאולוגיות משמעותן וחשיבותן. פעילות זו, הנעשית הלכה למעשה בידי התלמידים, מחזקת וממחישה את הקשר בין ארכיאולוגיה והתנ"ך, בין חפירת נעשות בהווה לגילוי העבר.

הפעילות, שכרה בצידה. הפעילות נחשבת לחלק מההערכה החלופית הפנימית, הנדרשת בלימודי המגמה. התלמידים זוכים ליום סיור לאחד מאתרי הארכיאולוגיה הקיימים. בנוסף, התלמידים מקבלים מענק כספי נכבד, אשר ייועד ללימודי המגמה ופיתוחה בבית הספר. על התכנית ופרטים נוספים אצל המדריך האמון על היחידות המורחבות.

ג. מסעות טיולים וסיורים

בשנת הלימודים תשע"ח, הופעל מיזם הנקרא "בשביל המקורות", בשיתוף הפקוח על הוראת התנ"ך, "מנהל חברה ונוער" ו"יד בן צבי". במתווה המסע לומדים את סיפורי התנ"ך דרך שבילי הארץ ונופיה. מטרת התכנית להעמיק את הזיקה של התלמידים לארץ, ומעניקה מימד ממשי ומוחשי לסיפורי התנ"ך ככלי להתבוננות באירועים עכשוויים.

התכנית כוללת מסע בן שלושה ימים, בו התלמידים לומדים וחוויים את הסיפור המקראי באופן ישיר, במקום בו הוא התרחש. האתרים בהם מסיירים במתווה הזו, הם הגלבע, התבור הכרמל ועמק יזרעאל, בזיקה לסיפורי התנ"ך הרלוונטיים. תוך כדי המסע, התלמידים נחשפים למגוון פעילויות חווייתיות, "הנקרות" בדרכם, תוך כדי ברור ועיסוק בסוגיות העולות מהטקסט המקראי והרלוונטיות שלהם לחיי התלמידים.

בשנת הלימודים הנוכחית יצאו כ-630 תלמידים מכיתות ט' במסגרת הטיול השנתי. בשנת הלימודים תשע"ט, בכוונתנו להגדיל את מכסת התלמידים היוצאים למסע כזה, במסגרת הטיול השנתי. עוד על המסע, והשתתפות בו ניתן לקרוא [כאן](#).

אנו בשלב תכנון מתווים קצרים נוספים בני יום או יומיים, לאזורים נוספים בארץ. הודעה על קיומם והפעלתם, תפורסם באתר תנ"ך ממלכתי.

ד. "תורה נביאים... וכותבים!"

ספר הספרים מזמן לנו לימוד מגוון ועשיר כנאמר " 70 פנים לתורה". התכנית מאפשרת לכל תלמיד להביא לידי ביטוי את פרשנותו והתייחסותו לסיפורי התנ"ך, באופן חווייתי ויצירתי לבחירתו. התכנית מיועדת לתלמיד כיתות ה-ו, ז-ט ו י-יב. עבודותיהם של תלמידי התיכון, יכולות לשמש להערכה חלופית במסגרת ה-30%, על פי [המחווה](#) להערכה חלופית הנדרש בתחום הדעת.

זו השנה השלישית, שתכנית זו מיושמת בבתי הספר בחינוך היסודי ובחינוך העל יסודי. העבודות הנבחרות של התלמידים, זוכות לפרסום בספר המופץ לבתי הספר. העבודות הזוכות במקומות הראשונים, מקבלים אות הוקרה ופרס במעמד ארצי מיוחד. [פרטים באתר](#).

ה. חידון התנ"ך

בשנת הלימודים תשע"ח, הגיעו שני תלמידים, מהחינוך הממלכתי, למקום נכבד ביותר בחידון התנ"ך העולמי. זו הראיה שהדבר לא בשמים. התלמידים הוכיחו בקיאות מופלאה וגילו ואהבה ללימוד ספר הספרים.

העידוד לעיסוק בתנ"ך ולקחת חלק בחידון התנ"ך על שלביו השונים הוא בידכם המורים. אנו קוראים לכם מורים בחינוך הממלכתי, לעודד תלמידים להשתתף בחידוני התנ"ך בבתי הספר, לסייע ולתמוך באלה המעפילים לשלבי הגבוהים יותר.

[באתר המלווה](#) את חידון התנ"ך, ניתן למצוא את כל הפרטים הנלווים, לקיומו של החידון על שלביו השונים, ההיערכות והסיוע לצוות המקצועי, לוחות הזמנים, חומרי הלימוד ועוד.

11. התמונה הישראלית

תמונה ישראלית הוא מיזם חדשני המעניק חוויה לימודית ייחודית, באמצעותו יכולים תלמידים לחוות עשרות אירועים מרכזיים שעיצבו את המדינה, לחקור אודותם ולהעמיק בהם.

המיזם כולל שלשה חלקים:

- א. ציר זמן מודפס לתלייה בבית הספר.
- ב. אפליקציית מציאות רבודה, הניתנת להורדה לטלפון חכם ומיועדת לשימוש בקרבת ציר הזמן המודפס.
- ג. אתר אנטרנט"70 שנה למדינה" המציע מידע נוסף והעמקה וכן פעילויות חינוכיות משלימות.

משרד החינוך בהובלת המזכירות הפדגוגית פיתח את מיזם "תמונה ישראלית" לרגל שנת ה-70 למדינה. המיזם נועד לשימוש בשנים הבאות, מזמינים את כולכם להשתמש ב"תמונה ישראלית" ליהנות ממנה, להרחיב ולהעמיק בנושאים רלוונטיים וגם לשלב אירועים נוספים.

12. מערך צוות הדרכה בתנ"ך

עם החלתה של תכנית הלימודים החדשה בשנת תשע"ט, על שלבי החינוך היסודי והחינוך העל יסודי, צוות ההדרכה לקח על עצמו את מלאכת החשיפה והטמעת התכנית והאתר המלווה לחומרי הוראה ולמידה.

עם פרסומה של התכנית, צוות ההדרכה נפגש עם צוותי המורים, מלווה בבניה תכנון ויישום בה.ל.ה. המאפשר היערכות מיטבית לקראת שנת הלימודים תשע"ט. אנו מנסים לתת מענה עד כמה שניתן ואפשר, למרבית

הפונים כבר בשנה זו. יחד עם זאת, אין ביכולתנו להיענות לכל הפניות אלינו. לכן נשלחה אליכם פניה אם הנכם מעוניינים בליווי וההדרכה. אנא, הירשמו [בקישור זה](#). וננסה לתת מענה הולם ולקראת השנה הבאה. רשימת צוות ההדרכה במחוז בו נמצא בית ספרכם, מופיעה באתר תנ"ך ממלכתי.

אני מזמינה אתכם, ציבור המורים, לפנות אלי בכל שאלה ובעיה הקשורה לתחום הדעת. אשתדל להיענות לפניותיכם בהקדם האפשרי. צוות המדריכות הארציות האמונות על תחומים מקצועיים, עומד גם הוא לרשותכם לכל מה שיידרש. שאו ברכה, ראו טוב והצלחה בעמלכם.

בהערכה רבה,

ענת צידון

מנהלת תחום דעת תנ"ך ממלכתי

העתקים:

ד"ר משה וינשטוק – יו"ר המזכירות הפדגוגית

גב' דליה פניג – סגנית יו"ר המזה"פ ומנהלת אגף א' לפיתוח פדגוגי

מר יובל אוליבסטון - מנהל אגף א' מורשת

גב' דסי בארי - מנהלת אגף א' לחינוך על-יסודי

גב' אתי סאסי- מנהלת האגף לחינוך היסודי

מר דויד גל –מנהל אגף הבחינות

מנהלי מחוזות במשרד החינוך

מדריכי תנ"ך בחינוך הממלכתי